

ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

พรพศุตม์ ธิติทรัพย์อุดม*, สมยศ อวเกียรติ และ สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

*Corresponding author e-mail: pompasut.thi@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าของหน้าที่ปฏิบัติงานของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 สุ่มตัวอย่างโดยสะดวก จำนวน 260 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าปัจจัยด้านการจัดการองค์การโดยรวม ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการควบคุม สามารถร่วมกันอธิบายความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ได้ร้อยละ 58.0 (Adjusted R² =.580) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.883 + 0.177P + 0.027O + 0.0241S + 0.026D + 0.221C$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Zy = 0.167P + 0.031O + 0.302S + 0.031D + 0.276C$$

คำสำคัญ : การจัดการองค์การ, สำนักงานชลประทาน, ประสิทธิภาพ

THE OVERALL ORGANIZATION MANAGEMENT'S FACTORS AFFECTING THE WATER RESOURCES MANAGEMENT EFFECTIVENESS OF REGIONAL IRRIGATION OFFICE 11th – 13th

Pornpasut Thitisab-udom*, Somyos Avakiat and Sanit Sirivisitkul

North Bangkok University

**Corresponding author e-mail: pornpasut.thi@northbkk.ac.th*

Abstract

The objectives of this research was to study the overall organization management's factors affecting the water resources management effectiveness of the Regional Irrigation Office 11th – 13th. The sample group was 260 regional irrigation officers taken by convenience random sampling technique. The questionnaires are used as research tool. The statistical analyses were made for means, standard deviation, and statistical associations by Multiple Regression Analysis. The research found the opinion level on the overall organization management factors of Regional Irrigation Office 11th – 13th to be at high level. The water resources management effectiveness of Regional Irrigation Office 11th – 13th is all aspects was at a high level. According to hypothesis testing, it was found that the overall organization management factors regarding the planning, organizing, staffing, directing and controlling could be combinedly used to predict to the relation to effectiveness of water resources management of the regional irrigation office 11th – 13th at with an average of 58.0 (Adjusted $R^2 = .580$) which was statistically significant at $p < 0.01$, could be created into the forecast equations in raw scores and standard scores as follows

Forecast equation in raw scores

$$Y = 0.883 + 0.177P + 0.027O + 0.0241S + 0.026D + 0.221C$$

Forecast equation in standard scores

$$Zy = 0.167P + 0.031O + 0.302S + 0.031D + 0.276C$$

Keywords : Organization Management, Irrigation, Effectiveness

บทนำ

ทรัพยากรน้ำ เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีทั้งคุณประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค ทำการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม และรักษาสมดุลทางนิเวศวิทยา ทั้งผลกระทบ ความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน พื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน จากเหตุการณ์มหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 ความเสียหายครอบคลุมพื้นที่ 65 จังหวัด ตั้งแต่เชียงใหม่จรดกรุงเทพมหานคร สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชน 12 ล้านคน เสียชีวิตอย่างน้อย 815 คน ผู้อพยพอย่างน้อย 5,388,204 คน (ไพบูลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล, 2555) ทำให้องค์การภาคีรัฐตระหนักถึงบทบาทในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการน้ำโดยจัดสรรงบประมาณจำนวนมาก ในการแก้ไขปัญหาและจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากไม่มีหน่วยงานกลาง ในการประสานงาน กำกับดูแล เพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานอย่างแท้จริง (กองนโยบายและแผนแม่บท สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2562) ปัญหาของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำหลักๆ แบ่งได้เป็น ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาหน้าท่วม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน พื้นที่ที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ปัญหาคุณภาพ น้ำ ซึ่งส่งผลต่อการใช้น้ำในทุกภาคส่วนด้วยเช่นกัน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาพรวมที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากมี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีหลายหน่วยงาน การวางแผนระดับยุทธศาสตร์การบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำ ระเบียบกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติงานร่วมกันหรือขัดแย้งกัน

สถานการณ์น้ำในประเทศไทยกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ หลายพื้นที่ในประเทศกำลัง ประสบปัญหาความไม่สมดุลของอุปสงค์และอุปทานของน้ำ อันมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวน ประชากร รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ขาดประสิทธิภาพและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ความ ตระหนักของมนุษย์ จึงทำให้เกิดปัญหาการใช้ทรัพยากรน้ำขึ้นหลายประการ เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาความ ขัดแย้งในการใช้น้ำเนื่องจากความต้องการใช้น้ำของประชาชนมีเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้ในพื้นที่ที่มีความต้องการใช้น้ำสูง และมีการขาดแคลนน้ำ เกิดปัญหาการแย่งน้ำกัน นอกจากนี้ทำให้เกิดความแห้งแล้งแล้วยังทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำป่า ไหลหลากในช่วงฤดูฝน (ชลธร ทิพย์สุวรรณ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการปฏิรูปกลไกการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำและร่างพระราชบัญญัติบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (คณะกรรมการปฏิรูปทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม, 2558) กล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่ประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่าง รวดเร็ว ทำให้เกิดความต้องการใช้น้ำมีมากขึ้น เกิดภาวะขาดแคลนน้ำ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้นำมาสู่ ปัญหาน้ำหลากท่วมในฤดูฝน ต้องมีการดำเนินการในหลาย ๆ ด้านอย่างบูรณาการ การบริหารจัดการน้ำของประเทศยัง ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ตั้งแต่แนนโยบายของรัฐบาลซึ่งไม่ชัดเจน ไม่เป็นรูปธรรมเพียงพอที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้ ไม่มีแผนแม่บทและมาตรการอันแสดงถึงยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ขาดกลไกการบริหารจัดการของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ ทำให้ปฏิบัติงานไม่เป็นเอกภาพ ขาดกฎหมายแม่บทการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำที่จะกำหนดแนวทางการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม แบ่งอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้ ซ้อนทับและมีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำหลาย ฉบับ แต่ต่างก็มีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้ที่แตกต่างกันเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะพื้นที่ ขาดการบังคับใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของรัฐที่ผ่านมา ขาดเทคนิควิธีการในการบริหารจัดการที่ทันสมัย ขาดมุมมองในมิติทางสังคมศาสตร์ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ ยังคงเป็นการจัดการแบบรวมศูนย์โดยองค์กรของรัฐ ส่วนมากมุ่งแก้ปัญหาด้านการใช้เครื่องมือวิศวกรรม ขาดการประสานงาน และการบริหารจัดการในเชิงบูรณาการของทุก ภาคส่วน ทำให้ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านน้ำที่เผชิญอยู่

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ นอกจากจะต้องคำนึงถึงปริมาณน้ำต้นทุน ความต้องการใช้น้ำในต่างต่าง ๆ แล้วยังต้องคำนึงถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตั้งแต่ระดับ

นโยบายจนถึงระดับท้องถิ่น เพื่อประสานงานอย่างบูรณาการให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำที่นับวันยิ่งส่งผลต่อกิจกรรมการใช้น้ำในด้านต่าง ๆ มากเป็นทวีคูณ (ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล, 2555) สำนักงานชลประทาน เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกรมชลประทาน เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ กระจายอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับภูมิภาค และปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรระดับท้องถิ่นและภาคประชาชน เพื่อให้สามารถดูแลครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีนโยบายเพื่อให้มีน้ำเพียงพอและกระจายไปยังพื้นที่เพาะปลูกอย่างทั่วถึง และเพื่อให้มีน้ำใช้อย่างพอเพียงทั้งในภาคอุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภค โดยสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม คิดเป็นพื้นที่มากกว่า 10 ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันตก ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตรกรรม แต่เกษตรกรในพื้นที่มักจะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในการเกษตร แม้ว่าภาครัฐจะมีการวางแผน ประชาสัมพันธ์รณรงค์การใช้น้ำ เพื่อให้สามารถมีน้ำใช้ตลอดฤดูกาล และในฤดูฝนเกษตรกรประสบปัญหาน้ำท่วมหลากเข้าทำลายผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งปรากฏเป็นภาพข่าวในสื่อทุกช่องทางเป็นประจำ

ด้วยเหตุผลความเป็นมาดังกล่าว และความสำคัญของปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรับรู้ข้อเท็จจริงในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อเป็นการศึกษาหาวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ นำไปเป็นแนวทางของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ในการพยากรณ์ประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำผ่านปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ซึ่งทำให้สามารถสะท้อนมุมมองในด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการควบคุมจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนแนวทาง ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้ คือ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการควบคุม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ระดับบริหารและระดับปฏิบัติการของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ได้แก่ สำนักงานชลประทาน โครงการชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา จำนวน 714 คน (ข้อมูลจำนวนบุคลากรของกรมชลประทานปี พ.ศ. 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) จำนวน 260 ราย ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05

ระยะเวลาการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2563 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2564 รวมระยะเวลาประมาณ 5 เดือน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ซึ่งประกอบด้วยด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการอำนาจการ และด้านการควบคุม

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทาน ประกอบด้วย 1)แหล่งเก็บกักน้ำและปริมาณน้ำที่จัดการได้เพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทาน 2)การบริหารจัดการน้ำโดยให้ทุกภาคส่วนได้รับน้ำที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีในแต่ละปี 3)ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่ลดลง อันเนื่องมาจากอุทกภัยและภัยแล้ง และ 4)การยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในพื้นที่ไปสู่ระดับการเสริมอำนาจการบริหารจัดการการชลประทาน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการจัดการ พบว่าแนวความคิดเชิงกระบวนการและระบบราชการ มีวิวัฒนาการและปรับปรุงจากเฮนรี ฟาโยล์ที่ได้เสนอถึงหลักการจัดการ 14 ข้อ จนกระทั่งแอร์โรลด์ ลูนธซ์ ได้ศึกษาแนวคิดของ POSDCoRB เพื่อปรับปรุงเป็นกระบวนการจัดการ 5 ขั้นตอนเรียกว่า POSDC ประกอบด้วย

การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินการ จัดทำแผนงานในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ กรอบระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ที่สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ

การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดผังองค์การที่คล่องตัว มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์องค์การอย่างชัดเจน

การบริหารงานบุคคล (Staffing) หมายถึง การกำหนดภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบให้กับบุคลากรและการมอบหมายที่ชัดเจน ตลอดจนการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

การอำนาจการ (Directing) หมายถึง การจัดสถานที่ในการปฏิบัติงาน มีช่องทางในการติดต่อประสานงานที่เหมาะสมและทันสมัย

การควบคุม (Controlling) หมายถึง การกำกับดูแล การประชาสัมพันธ์ การประสานงาน เพื่อให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรม มุ่งเน้นการดำเนินการร่วมกันและประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง มีการจัดประชุม ติดตามความก้าวหน้า รายงานผลการปฏิบัติงาน ในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการจัดหาแหล่งน้ำ และพัฒนาระบบชลประทานมาโดยตลอด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการใช้น้ำของประเทศ ทั้งด้านอุปโภคบริโภค ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และการรักษาระบบนิเวศ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการเกิดปัญหาภัยธรรมชาติที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้นและกระทบต่อประชาชน เศรษฐกิจ และสังคม ประเทศไทยได้จัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 12 ปี (พ.ศ.2558-2569) เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สภาพสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงรัฐบาลได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ในประเด็นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ (พ.ศ.2561-2580) และแผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้านในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น

เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสอดคล้องและตอบสนองเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจึงได้จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)

ในปีงบประมาณ พ.ศ.2560-2564 กรมชลประทานได้จัดทำกรอบการประเมินประสิทธิผลการชลประทาน มุ่งเน้นการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ของกรมชลประทาน โดยมีพันธกิจ

1. พัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล
2. บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ทัวถึง และเป็นธรรม
3. ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม
4. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งมีมิติตัวชี้วัดประสิทธิผล ดังนี้

1. มีแหล่งเก็บกักน้ำและมีปริมาณน้ำที่จัดการได้ เพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทาน หมายถึง จำนวนแหล่งน้ำตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นอยู่ในสภาพการใช้งานได้และมีศักยภาพในการพัฒนาเพิ่มเติม

2. การบริหารจัดการน้ำ โดยให้ทุกภาคส่วนได้รับน้ำที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีในแต่ละปี (อุปโภค-บริโภค เกษตร อุตสาหกรรม และรักษาระบบนิเวศ) หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีการกำหนดแผนการบริหารจัดการน้ำ การประชาสัมพันธ์แผนงานและสนับสนุนให้มีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม

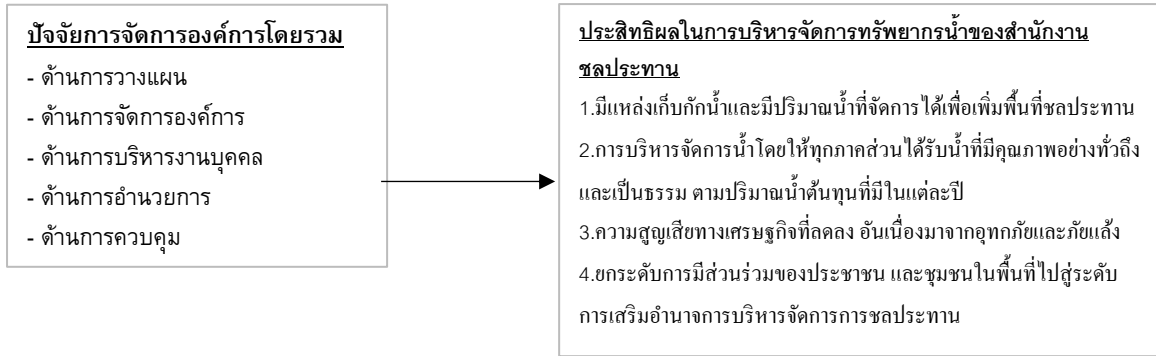
3. ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่ลดลง อันเนื่องมาจากอุทกภัยและภัยแล้ง หมายถึง ความเสียหายจากอุทกภัยแล้งที่มีต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความช่วยเหลือที่ได้รับจากหน่วยงาน

4. ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในพื้นที่ไปสู่ระดับการเสริมอำนาจการบริหารจัดการการชลประทาน หมายถึง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน การใช้น้ำ การประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

จากการทบทวนในรอบการประเมินประสิทธิผลของกรมชลประทานในอดีตจนกระทั่งปี พ.ศ. 2560-2564 พบว่า มีการปรับเปลี่ยนเป้าประสงค์และตัวชี้วัดในการประเมินประสิทธิผลของกรมชลประทานบ้าง แต่เป้าประสงค์หลักที่ใช้ประเมินยังคงถูกเลือกในทุกช่วงเวลา และจากคู่มือการกำหนดเป้าหมาย ผลผลิต/โครงการ กิจกรรม และตัวชี้วัดผลสำเร็จของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น ๆ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 กล่าวถึงว่า จากข้อสังเกตของกรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แสดงความชื่นชมกรมชลประทาน ในเรื่องวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการให้บริการ มีความง่ายต่อการวัดผลและพิจารณางบประมาณ ถือเป็นตัวอย่างที่ดี ดังนั้น การวิจัยนี้จึงขอเลือกตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม และเป้าประสงค์ของกรมชลประทานที่ใช้เป็นตัวแปรตามในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ดังนี้ ปริมาณน้ำเก็บกักและพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น การบริหารจัดการน้ำโดยให้ทุกภาคส่วนได้รับน้ำที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีในแต่ละปี ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่ลดลง อันเนื่องมาจากอุทกภัยและภัยแล้ง ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในพื้นที่ไปสู่ระดับการเสริมอำนาจการบริหารจัดการการชลประทาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้กระทำโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีการจัดการของ (Koontz, 1993) และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตลอดจนการวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ประกอบด้วยด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดการองค์การ (Organizing) ด้านการบริหารงานบุคคล (Staffing) ด้านการอำนาจการ (Directing) และด้านการควบคุม (Controlling) ร่วมกันพยากรณ์ผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ที่แตกต่างกัน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างเครื่องมือ

2.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

2.3 สร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในเขตสำนักงานชลประทานที่ 11-13 จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับบุคลากรระดับบริหารและระดับปฏิบัติการของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 โดยแบบสอบถามแต่ละฉบับมีทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนาจการ และการควบคุม

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ทั้งนี้แบบสอบถาม ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดการองค์การ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การอำนาจการ และ 5) การควบคุม ลักษณะแบบสอบถามในตอนดังกล่าวเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ส่วน ตอนที่ 4 ตอนสุดท้ายของ

แบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended) เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและแนวทางแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา

การตรวจสอบหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) กระทำโดยวิธีการประเมินค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหาของข้อมูลที่จะจัดเก็บ โดยวิธีการใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 0.95 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ สำหรับการวิจัยนี้

2) การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) กระทำโดยนำแบบสอบถามซึ่งผ่านขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพขั้นที่ 1) ซึ่งปรับแก้ไขข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว มาทดสอบทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 30 ชุด และนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ Cronbach ของแต่ละตัวแปรตามกรอบแนวคิด ผลการวิเคราะห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.94 (รายละเอียดดังตารางในภาคผนวก) ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือ มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษานี้

ขั้นที่ 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือ หน่วยงานภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบและมีความสมบูรณ์จำนวน 260 ชุด เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นที่ 4. การวิเคราะห์และประเมินผล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4.2 วิเคราะห์ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษิตามวัตถุประสงค์สามารถสรุปเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ภายใต้กรอบแนวคิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

ตาราง 1 แสดงปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ภายใต้กรอบแนวคิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการวางแผน	3.30	0.625	มาก
2. ด้านการจัดการองค์การ	3.31	0.680	มาก
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.37	0.745	มาก
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	3.35	0.706	มาก
5. ด้านการควบคุม	3.34	0.740	มาก
รวม	3.33	0.637	

จากข้อมูลตาราง 1 ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมภายใต้กรอบแนวคิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.33$, S.D.=0.637) โดยด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.37$, S.D.=0.745) รองลงมาได้แก่ การอำนวยการ ($\bar{X} = 3.35$, S.D.=0.706) การควบคุม ($\bar{X} = 3.34$, S.D.=0.740) การจัดการองค์การ ($\bar{X} = 3.31$, S.D.=0.680) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.30$, S.D.=0.625)

ประเด็นที่ 2 ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

ตาราง 2 แสดงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.แหล่งเก็บกักน้ำและปริมาณน้ำที่จัดการได้เพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทาน	2.82	0.752	ปานกลาง
2.การบริหารจัดการน้ำโดยให้ทุกภาคส่วนได้รับน้ำที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีในแต่ละปี	3.23	0.718	มาก
3.ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่ลดลง อันเนื่องมาจากอุทกภัยและภัยแล้ง	3.37	0.609	มาก
4.การยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในพื้นที่ไปสู่ระดับการเสริมอำนาจการบริหารจัดการการชลประทาน	3.35	0.800	มาก
รวม	3.19	0.593	มาก

จากตาราง 2 ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.19$, S.D.=0.593) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่ลดลง อันเนื่องมาจากอุทกภัยและภัยแล้ง ($\bar{X} = 3.37$, S.D.=0.609) รองลงมาได้แก่ การยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในพื้นที่ไปสู่ระดับการเสริมอำนาจการบริหารจัดการการชลประทาน ($\bar{X} = 3.35$, S.D.=0.800) การบริหารจัดการน้ำโดยให้ทุกภาคส่วนได้รับน้ำที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีในแต่ละปี ($\bar{X} = 3.23$, S.D.=0.718) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีแหล่งเก็บกักน้ำและมีปริมาณน้ำที่จัดการได้เพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทาน ($\bar{X} = 2.82$, S.D.=0.752) ตามลำดับ

ประเด็นที่ 3 การทำนายปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ในการทำนายปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (All Enter Multiple Regression Analysis)

ตัวแบบ (Model)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	0.883	0.134			6.599**	.000
1.ด้านการวางแผน	0.177	0.076	0.187		2.327*	.021
2.ด้านการจัดการองค์การ	0.027	0.062	0.031		0.431	.666
3.ด้านการบริหารงานบุคคล	0.241	0.066	0.302		3.644**	.000
4.ด้านการอำนวยการ	0.026	0.071	0.031		0.366	.715
5.ด้านการควบคุม	0.221	0.069	0.276		3.211**	.001
รวม	R	R ²	Adjusted R ²	SE(est.)	F	Sig
	0.767	0.588	0.580	0.3854	71.563**	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ในการทำนายปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 พบว่าปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการควบคุม สามารถรวมกันพยากรณ์ประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ได้ร้อยละ 58.0 (Adjusted R² =.580) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีเพียงปัจจัยการจัดการองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการควบคุม อธิบายประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยการจัดการองค์การ ด้านการวางแผน อธิบายประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจากผลการวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 โดยสามารถอธิบายและจำแนกได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ด้านการวางแผน ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ในภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Mkonda, Ezekiel, & Minja, 2016) ศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ กรณีลุ่มแม่น้ำ Moshi ประเทศ Tanzania. กล่าวว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการเป็นแนวทางในการจัดการระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในขั้นตอนการวางแผนและการบริหารจัดการ ส่วนการจัดการความขัดแย้งและการใช้น้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น บางคนขาดความรู้ทางวิชาการและความตระหนักในการอนุรักษ์น้ำ ความขาดแคลนการสนับสนุนทางการเงิน ผลลัพธ์ส่วนหนึ่งวัดได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พรศักดิ์ จีวะสุวรรณ, 2551) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง ผลพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการภาครัฐ ได้แก่ ปัจจัยการจัดองค์กร การบริหารงบประมาณ การวางแผน และการรายงานและปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการร่วมดำเนินการ การร่วมวางแผน การร่วมประเมินผล และการร่วมรับผิดชอบ ประโยชน์ เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ล้วนมีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง มากไปน้อยตามลำดับสอดคล้องกับระดับความสำเร็จในการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เกรียงไกร กิ่งทอง, 2555) ที่ศึกษาเรื่องการวางแผนเชิงบูรณาการด้านการอุปโภคและบริโภคน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการน้ำยังไม่ได้ผล ขาดความจริงจังในการดำเนินการ ขาดการบูรณาการการวางแผน ไม่มีแผนงานเตรียมรับมือเกิดการขาดแคลนน้ำโดยเฉพาะในช่วงแล้ง อีกทั้งยังขาดกลไกในการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองควรเข้าไปมีบทบาทแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ โดยวางแผนแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำ วางแผนการบริหาร จัดการและจัดสรรน้ำในระดับลุ่มน้ำ และโครงการให้มีประสิทธิภาพ ดำเนินการพัฒนาจัดตั้งสถาบัน องค์การบริหารลุ่มน้ำในระดับต่าง ๆ เร่งดำเนินการออกกฎหมายว่าด้วยทรัพยากรน้ำ (พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำแห่งชาติ) และทำการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ปัจจุบันให้สอดคล้องกับตรากฎหมายว่าด้วยทรัพยากรน้ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภาคภูมิ พันธุ์รัตน์, 2559) ที่ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มน้ำชี พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มน้ำชี ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านนโยบาย ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มน้ำชีที่มี

ประสิทธิผล คือ ควรมีการทบทวนแผนงาน โครงการต่าง ๆ และนโยบายน้ำแห่งชาติอยู่เสมอ ควรมีรูปแบบการบริหารจัดการแบบผสมผสาน โดยกำหนดแผนงานและข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการให้มีความชัดเจน ควรจัดตั้งสถาบันการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการ พัฒนาหลักสูตรการศึกษา จัดการฝึกอบรม และเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน จัดทำพระราชบัญญัติการบริหารจัดการน้ำ จัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และควรประยุกต์รวมการจัดการน้ำในมิติภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการจัดการน้ำที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่

ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ด้านการบริหารงานบุคคล ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ในภาพรวม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จตุร กาญจน์จิรเดช, มยุรีรัตน์เสริมพงศ์, สมบูรณ์ สุขสำราญ, 2561) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการมากที่สุด รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ปัญหาที่พบด้านการบริหารจัดการน้ำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ได้แก่ ประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับการประชุมกลุ่ม องค์กรหรือกลุ่มผู้นำไม่มีประสิทธิภาพในด้านการบริหารจัดการน้ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เบญญาภา โสอุบล, และคณะ, 2563) ที่ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน กรณีศึกษาบ้านห้วยหมากหล้า ตำบลชมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี พบว่าสภาพปัญหาของชุมชนหมู่บ้านห้วยหมากหล้า ขาดแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ปัจจุบันใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและมีเพียงอ่างเก็บน้ำชำตมขาว ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำของโครงการพระราชดำริเพียงแห่งเดียว อีกทั้งยังขาดผู้นำชุมชนในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่อง แหล่งน้ำที่จะสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ อันส่งผลต่อความเป็นอยู่ การทำกินของชาวบ้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วาสนา คงสกุลทรัพย์, 2560) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิผล การดำเนินงานของเทศบาลนครนครปฐม จากการศึกษาพบว่าประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลนครนครปฐม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารวัสดุ ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลนครนครปฐม ได้แก่ การสร้างเสริมบรรยากาศในที่ทำงาน การเพิ่มอำนาจสมาชิก การพัฒนาบุคลากร การให้รางวัล การจัดการความรู้ และการมีส่วนร่วม สำหรับปัญหาที่พบ ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่าการจัดตำแหน่งบุคลากรไม่ตรงกับตำแหน่งของงานที่ทำ สืบเนื่องจากการใช้ระบบอุปถัมภ์ ด้านการบริหารงบประมาณพบว่างบประมาณจัดสรรจากรัฐน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นในการบริการประชาชนและมีข้อจำกัดในการใช้งบประมาณในการบริหารงานต่าง ๆ ด้านการบริหารงานทั่วไปพบว่า ขาดการประสานงานที่ดีทำให้การทำงานไม่ราบรื่นและล่าช้า และการทำงานมีความซับซ้อน ด้านการบริหารวัสดุพบว่า วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการบริหารงานต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์ไม่ค่อยทันสมัย และสอดคล้องกับรายงานของ (Anukulaphai, 2010) กล่าวถึงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ มีความสำคัญอย่างแพร่หลายในการจัดการที่มีประสิทธิผล จากการศึกษากรณีศึกษา 2 แห่งของประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มแม่น้ำยม พอจะสรุปได้ว่ายุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการของประเทศไทยยังเป็นแบบหลวม ๆ ควรเริ่มต้นจากการมุ่งเน้นในการสร้างความเข้าใจ ทศนคติ แนวคิด ความตระหนักในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำและเกษตรกร ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ให้เห็นความสำคัญ แผนงาน ความต้องการ การให้ความรู้ การฝึกอบรม การนำนโยบายและแผนงานไปใช้ การสร้างเครือข่ายในการดำเนินการร่วมกัน

ปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ด้านการควบคุม ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ในภาพรวม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ (แดนไทย ต๊ะวิไชย, 2561) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการองค์การและปัจจัยด้านการควบคุม สามารถอธิบายประสิทธิผลได้ร้อยละ 80.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุกชัย เสรีคตกุล, 2557) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการสถานี

สูบน้ำด้วยไฟฟ้าขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. โดยศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 6 กลุ่ม ได้แก่ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ พนักงานสูบน้ำ คณะกรรมการสถานีสูบน้ำ และสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวม 90 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบุคลากร สภาพการบริหารจัดการมีการปฏิบัติมากที่สุด คือมีการกำหนดตำแหน่งในการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำ ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุดคือ มีปัญหาเกี่ยวกับทักษะหรือความชำนาญของบุคลากร 2) ด้านการเงิน สภาพการบริหารจัดการมีการปฏิบัติมากที่สุดคือ มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าอย่างเป็นระบบ ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การรับ-จ่ายเงินและเก็บรักษาเงิน 3) ด้านอุปกรณ์ สภาพการบริหารจัดการมีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การดูแลบำรุงรักษาระบบสูบน้ำด้วยไฟฟ้า คลองส่งน้ำของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาการดูแลบำรุงรักษาระบบสูบน้ำด้วยไฟฟ้า คลองส่งน้ำของสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 4) ด้านการบริหารจัดการ สภาพการบริหารจัดการที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การจัดทำแผนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของสถานีสูบน้ำ

จากการศึกษาปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวมและประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์พบว่าปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการควบคุม สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ได้ร้อยละ 58.0 (Adjusted R² =.580) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีเพียงปัจจัยการจัดการองค์การโดยรวม ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการควบคุม ที่สามารถอธิบายประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านการวางแผน ที่สามารถอธิบายประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสำนักงานชลประทานที่ 11-13 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยให้นำเสนอข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

สำนักงานชลประทานที่ 11-13 ควรพิจารณาทบทวน ปรับปรุงการวางแผน เพื่อให้ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การวางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่เดิม และแหล่งเก็บกักน้ำที่มีศักยภาพในการก่อสร้างเพิ่มเติม
- 2) การวางแผนบุคลากร ให้มีจำนวนที่เพียงพอในการปฏิบัติงานกระจายครอบคลุมในพื้นที่รับผิดชอบ มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน
- 3) การวางแผนพัฒนาบุคลากร สร้างความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกับภาคประชาชน
- 4) การวางแผนการปฏิบัติงาน ติดตามผล ควบคุม กำกับ ดูแลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการวิเคราะห์ (SWOT) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของสำนักงานชลประทานประกอบด้วย
2. ควรศึกษาสำนักงานชลประทานภูมิภาคอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้ทราบข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานชลประทานต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- กองนโยบายและแผนแม่บท สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2562). แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580). สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.
- เกรียงไกร กิ่งทอง. (2555). การวางแผนเชิงบูรณาการด้านการอุปโภคและบริโภคน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง. *วารสารวิชาการ บัณฑิตศึกษาสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, 33-43.
- คณะกรรมการปฏิรูปทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). รายงานการปฏิรูปกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และร่างพระราชบัญญัติบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พ.ศ. *สภาพัฒนาการปฏิรูปแห่งชาติ*, 2-8.
- ชลธร ทิพย์สุวรรณ. (2557). การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการลุ่มน้ำสาขามแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- ฐกร กาญจน์จิระเดช, มยุรี รัตนเสริมพงศ์ และสมบูรณ์ สุขสำราญ. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานี ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 537-552.
- แดนไทย ต๊ะวิไชย. (2561). ปัจจัยการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 17-23.
- เบญญาภา โสอุบล และคณะ. (2563). สภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน กรณีศึกษาบ้านห้วยหมากหล้า ตำบลทมนางาม อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 69-80.
- พรศักดิ์ จีวะสุวรรณ. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 100-114.
- ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล. (2555). มหาอุทกภัย ปี 2554 : บทเรียนจากประสบการณ์ พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2555. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- ภาคภูมิ พันธุ์รัตน์. (2559). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มน้ำชี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 182-194.
- วาสนา คงสกุลทรัพย์. (2560). การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลนครนครปฐม. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 141-152.
- สุภชัย เสรีคตกุล. (2557). สภาพและปัญหาการบริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 45-56.
- Anukularnphai, A. (2010). Implementing Integrated Water Resources Management (IWRM): based on Thailand's experience. *Report of Implementing Integrated Water Resources Management., International Union For Conservation of Nature (IUCN)*, 3-14.
- Koontz, H. (1993). *Management: A Global Perspective*. Heinz WEhrich. *McGrow-Hill*, 146.
- Mkonda, M., Ezekiel, J, & Minja, G. (2016). Effectiveness of Integrated Water Resource Management in Water Resource Conservation: A Case of Pangani River Basin in Moshi, Tanzania. *Research Academy of Social Sciences., Studies in Social Sciences and Humanities*, 53-70.
- Yamane, T. (1973). *Statistics, An Introductory Analysis*. (2nd Ed.). New York: Harper and Row.